

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم

بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
دهم اکتوبر ۲۰۰۹

بیانید پښتو بیاموزیم

۲۱ لوست

(درس ۲۱)

په پښتو کې ادات یا حروف

در پښتو ادات ، حروف و یا ترکیبی از حروفیست که ارتباط میان کلمات و افعال را تأمین نموده و خود به تنهایی معنایی ندارند.

هغه توري او وپيښو ته ويل کيږي چې يوازي معنی نه ورکوي تر څو چې کوم نوم یا فعل سره يو ځای نه شي.

په پښتو کې دغه توري ډير دي ، خو تر کومه ځايه چې په خوله راځي هغه به دلته وليکو:

- د - دال مکسور که آنرا در پښتو (د اضافت توري) هم ميگویند و در اول کلمات جا گرفته مالکیت و تصاحب چیزی را بر چیزی ارائه میکند مثلاً :

- د ملالی توري سترگي او شنه شنه خالونه د هر چا خوبښيري.

چشمهای سیاه ملالی و خالهای سبزش را هرکس خوش دارد یا خوش میکند

- د احمد د کتاب پانې شکېدلي دی

اوراق کتاب احمد کنده شده اند

لنډی

مین د خدای گنهکار نه دی

په بنایسته و د هر چا مینه راځینه

نوت : شما در لنډی بالا لغت (مینه) با پای معروف را به معنای مهر و محبت میشناسید که در پهلوی آن با اندک فرق لغت (مپنه) به معنای جای، محله ، وطن را نیز بسیار شنیده اید که امید است در وقت محاوره در تلفظ این دو لغت متوجه باشید.

- **دی** - دال مکسور و یای مجهول ، حرف ربطیست که رابطه میان کلمات را تأمین میکند.

- که **دی** ما ته د مخه ویلای وای

اگر پیش ازین به من میگفتی

- واده **دی** کریدی؟

عروسی یا ازدواج کرده اید؟

- که **دی** خوبنه وی زه به له تا سره یو خای لار شم

اگر میل داشته باشی، با تو یکجا خواهم رفت

- ما چي توکي کولي ولي **دی** نه خندل؟

وقتی خوش طبعی (مزاح) میگردم چرا نمیخندیدی؟

تبصره :

آموزندگان گرامی و علاقه مندان محترم توجه فرمایند و به خاطر بسپارند که این دو حرف (**دو دی**) یکسان تلفظ میشوند و در زبان محاوره بدون تفاوت به زبان آورده میشوند ، اما در وقت نوشتن باید املاي شان جداً مراعات گردد و طوریکه دیده میشود بعضی نویسندگان در نوشته هایشان این امر مهم را در نظر نمیگیرند و بدون تفاوت یکی را عوض دیگری کار میکنند.

- همچنین لازم به یادآوریست که (**دی**) ارتباطی و (**دی**) ضمیر اشاره برای شخص سوم (مؤنث) در لسان دیوانی و گفتاری بدون آنکه کس متوجه گردد یکسان نوشته و اداء میگردد و ما آنرا وقتی از هم تفریق مینمائیم که به معنی دری آن مراجعه کنیم. به مثالهای ذیل توجه فرمائید :

- که **دی** خپل درسونه ویلی وای ، نو اوس به په **دی** تولگي کي نه وای ناست

اگر درسهای خود را میخواندی ، حال درین صنف نمینشستی

در مثال بالا **دی** اول حرف ارتباطی و **دی** دوم ضمیر اشاریست که به صورت ملفوف در جمله استعمال شده، بدون آنکه ما متوجه شویم.

- ولي **دی** پوډی ونه خوړه ؟ له **دی** نه وروسته به **دی** میلمه نه کړم.

چرا نان نخوردی ؟ بعد ازین مهمانت نخواهم کرد.

بار دیگر در جمله بالا **دی** اول و سوم ادات و **دی** دوم ضمیر اشارت است.

یادداشت :

از دیر زمان به اینطرف در بعضی نوشته های پښتو میبینم که ادات **که** ، **په** ، **له** و غیره را با ادات **دی** بیشتر با **دی** ضمیر اشارت با حذف های همزه ، یکجا مینویسند و موقع میسر نشد تا درین مورد نظرم را ابراز نمایم. گویا که اصل (هر سخن جائی و هر نکته مکانی دارد) را رعایت کرده منتظر موقع بودم و اکنون که آن موقع دست داده است، یاد آور میشوم :

مثلاً به جای **له دی کبله** یعنی ازین جهت ، مینویسند : **لدي کبله** و یا مثلاً عوض **په دی وخت کي** یعنی درین موقع ، مینویسند : **پدي وخت کي** . که درست نیست.

همچنین برخی ازین نویسندگان با حذف حرف اخیر بعضی از ادات و وصل کردن شان با کلمات مستقل دگر در حقیقت بابداع یک لغت نو، خانه دو لغت اصیل پښتو را خراب میکنند مثلاً :

په خپل را مینویسند **پخپل** و یا **په خاطر** را **پُخاطر** و ازین قبیل که از نظر این حقیر درست نبوده، مگر آنکه از طرف یک مرجع باصلاحیت بر آن مهر صحت گذاشته شده و یا گذاشته شود -

- **له** : این حرف وقتی با **سره** یکجا میشود (**له ... سره**) معنی با ، مع و همراه را میرساند

- **زه له تا سره یو خای بنوونځي ته ځم**

من با تو یکجا مکتب میروم

- که په رښتیا ته له کتاب سره مینه لري نو خپل کتاب ښه وساته

اگر تو به کتاب به راستی محبت (علاقه) داری پس آنرا خوب نگهدار.

- وقتی با **نه** یا **خخه** یکجا شود (**له ... نه**) معنی از و یا الی را افاده میکند
 - **ته له بنونکي نه (خخه)** څه غواړئ چې تا سوته څه وکړي؟
 تو از معلم چه میخواهی که برای شما چه کند؟
 - **زه بازار ته ځم ته له ما نه څه غواړي؟**
 من بازار میروم تو از من چه میخواهی؟
 - **له کابل نه تر لغمانه ډېره لار ده**
 از کابل تا لغمان بسیار فاصله است
 - **له خولي څخه تر غورږو پورې يوه ولېښت لارده ، ولي دومره جگ جگ غږېږي؟**
 از دهن تا گوشها یک وجب فاصله است ، چرا اینقدر بلند بلند گپ میزنی؟
 د دې لړۍ نورې برخې به په بل لوست کې ډالۍ شي ، تر هغه مهاله مو په لوی او
 بنونکي خدای سپارم.